

A kiejtéssel és akcentussal kapcsolatos meggyőzések, attitűdök és kiejtéstanulási stratégiák magyarországi angoltanár-jelöltek körében

Doktori disszertáció kivonata

Baranyi-Dupák Karina

A tanárok tanulási és tanítási gyakorlatára meggyőzések, korábbi tapasztalataik és képzettségük is hatással vannak. Korábban a kutatások a tanári nézeteket különböző készségekre, különösen a nyelvtanra vonatkozóan vizsgálták. Bár az idegen nyelvi kiejtéssel kapcsolatos nézetekre vonatkozóan más nyelvi készségekhez képest kevesebb eredmény áll rendelkezésre (Baker és Murphy, 2011), a kiejtés érthetőségét leginkább befolyásoló szempontokkal számos tanulmány foglalkozott már (pl. Hahn, 2004; Munro és Derwing, 2001, 2006). A szakirodalom rámutat, hogy a kiejtést gyakran elhanyagolják az osztálytermekben időhiány és tanári bizonytalanság miatt (Burgess és Spencer, 2000; Breikreutz és mtsai., 2001; Macdonald, 2002). Ahhoz, hogy a kiejtés ugyanolyan figyelmet kapjon, mint a többi nyelvi készség, és teljes mértékben beépüljön a nyelvtanulási folyamatba, elengedhetetlen, hogy ki- és átértékeljük jelenlegi helyzetét. A disszertáció a tanári nézetek, illetve az idegen nyelvi kiejtéstanulás és -oktatás metszéspontjára fókuszál. Bár a kiejtésoktatás és -tanulás több évtizedes elhanyagoltság után egyre nagyobb figyelmet kap (Derwing és Munro, 2022), továbbra is kevésbé kutatott téma (Tsang, 2021), ezért a disszertáció két, ezzel kapcsolatos területen jelentkező kutatási űrt kíván csökkenteni: egyrészt az idegen nyelvi kiejtésoktatás tanári nézeteinek (pontosabban a tanárok kiejtéssel kapcsolatos attitűdjei és meggyőzései) területén, másrészt a kiejtésoktatás és -tanulás területén. A disszertáció a tanári nézetek elméletére támaszkodik, különösen Borg (2003) tanári nézeteket és Macalister (2014) kialakuló tanári nézeteket leíró keretrendszerére, illetve az idegennyelv-elsajátítás (*second language acquisition*) szakirodalmának kiejtés tanításával és tanulásával kapcsolatos kutatásaira. Jelen disszertáció célja a magyar angoltanárjelöltek angol akcentusokkal kapcsolatos attitűdjeinek, a célnyelvi akcentussal és a célnyelvi kiejtés tanulásával és tanításával kapcsolatos hiedelmeinek, a formális és informális kiejtéstanulással kapcsolatos tapasztalatainak és a kiejtés javítására használt stratégiáinak feltárása.

A vizsgálatban 128 magyar anyanyelvű másodéves angoltanárjelölt vett részt a 2020-as, 2021-es és 2022-es év tavaszi szemeszterében, egy integrált angol nyelvi készségfejlesztő kurzus keretein belül. A résztvevők kérdőívet töltöttek ki, mely az angol anyanyelvi akcentusokkal és kiejtéssel kapcsolatos hiedelmekre, attitűdökre és tapasztalatokra vonatkozó

kérdéseket tartalmazott. Emellett a résztvevők által vezetett naplók segítségével feltérképeztem, milyen kiejtéstanulási stratégiákat használnak a résztvevők a *shadowing*¹ technikájának gyakorlása közben. A kutatási kérdések megválaszolásához a leíró statisztikán túl kvalitatív tartalomelemzést alkalmaztam.

Az eredmények alapján a résztvevők egyértelmű preferenciát mutattak a standard anyanyelvi akcentusok és az anyanyelvi ejtismód iránt. A kiejtés tanításával és tanulásával kapcsolatos hiedelmek tekintetében az eredmények feltárták, hogy egyrészt a tanárjelöltek saját magukra nézve fontosnak tartják az angol anyanyelvi akcentusmodell követését, de a leendő nyelvtanulóik számára nem feltétlenül, másrészt, hogy az angol anyanyelvi akcentust elérhető célnak vélik, illetve, hogy koncentráció és utánzás segítségével tudatosan befolyásolhatónak tartják angol akcentusukat. Az eredmények rávilágítottak továbbá a résztvevők kiejtést befolyásoló tényezőkkel, valamint az osztálytermi kiejtéstanítás fontosságával kapcsolatos nézeteire.

A résztvevők válaszaiból az is kiderült, hogy általában véve elégedettek a kiejtési készségükkel, de több javítandó aspektust is megneveztek. Bár az intonáció és a hangsúly elsajátítását kihívásnak tekintették, a magánhangzók nehézségét kissé alábecsülték. A résztvevők kiejtéstanulási tapasztalatai azt jelzik, hogy az osztálytermi környezetben több és konkrétabb kiejtéssel kapcsolatos visszajelzésre lenne szükség, illetve, hogy az iskola első éveiben nagyobb hangsúlyt kellene fektetni a kiejtés fejlesztésére.

A résztvevők kiejtésfejlesztési stratégiái alapján megállapítható a kognitív stratégiák iránti preferencia, illetve, hogy a kiejtés fejlesztésére alkalmazott stratégiáik nem túl változatosak. A résztvevők naplói rávilágítottak arra, hogy milyen kiejtéssel kapcsolatos problémák merülhetnek fel a *shadowing* gyakorlása során, hogy milyen kiejtéstanulási stratégiákat alkalmaztak a hallgatók ezek áthidalására, és hogyan reflektáltak bizonyos kiejtési jelenségekre. Az eredmények alapján érdemes lenne nagyobb figyelmet szentelni a kiejtéstanításnak a tanárképzésben, különös tekintettel a tanárjelöltek nézeteire. A disszertáció rámutat továbbá a *shadowing* alkalmazási lehetőségeire a kiejtés tudatosságának javítása, valamint változatosabb kiejtéstanulási stratégiák elsajátítása és használata céljából.

¹ A shadowing során egy hangfelvétel hallgatásával szinte egyidejűleg próbáljuk meg minél pontosabban megismételni, amit a beszélő mond.

Hivatkozások

- Baker, A. és Murphy, J. (2011): Knowledge base of pronunciation teaching: Staking out the territory. *TESL Canada Journal*, 28. 2. sz. 29-50. <https://doi.org/10.18806/tesl.v28i2.1071>
- Borg, S. (2003): Teacher cognition in language teaching: A review of research on what language teachers think, know, believe, and do. *Language Teaching*, 36. 2 sz. 81-109. <https://doi.org/10.1017/S0261444803001903>
- Breitkreutz, J., Derwing, T. M. és Rossiter, M. J. (2001): Pronunciation teaching practices in Canada. *TESL Canada Journal*, 19. 1. sz. 51-61. <https://doi.org/10.18806/tesl.v19i1.919>
- Burgess, J. és Spencer, S. (2000): Phonology and pronunciation in integrated language teaching and teacher education. *System*, 28. 2. sz. 191-215. [https://doi.org/10.1016/S0346-251X\(00\)00007-5](https://doi.org/10.1016/S0346-251X(00)00007-5)
- Derwing, T. M. és Munro, M. J. (2022): Pronunciation learning and teaching. In: Derwing, T. M., Munro, M. J., és Thomson, R. I. (szerk.): *The Routledge handbook of second language acquisition and speaking*. Routledge, New York. 147-159.
- Hahn, L. D. (2004): Primary stress and intelligibility: Research to motivate the teaching of suprasegmentals. *TESOL Quarterly*, 38. 2. sz. 201-223. <https://doi.org/10.2307/3588378>
- Macalister, J. (2014): Challenges in language teacher education. In: Widodo, H. és Zacharias, N. (szerk.): *Recent issues in English language education: Challenges and directions*. UNS Press, Surakarta. 99-115.
- Macdonald, S. (2002): Pronunciation: Views and practices of reluctant teachers. *Prospect*, 17. 3 sz. 3-18.
- Munro, M. J. és Derwing, T. M. (2001): Modeling perceptions of the accentedness and comprehensibility of L2 speech: The role of speaking rate. *Studies in Second Language Acquisition*, 23. 4. sz. 451-468. <https://doi.org/10.1017/S0272263101004016>
- Munro, M. J. és Derwing, T. M. (2006): The functional load principle in ESL pronunciation instruction: An exploratory study. *System*, 34. 4. sz. 520-531. <https://doi.org/10.1016/j.system.2006.09.004>
- Tsang, A. (2021): EFL listening, pronunciation, and teachers' accents in the present era: An investigation into pre- and in-service teachers' cognition. *Language Teaching Research*. <https://doi.org/10.1177/13621688211051981>